

Kees Briët, *Het hooggerechtshof van Nederlands-Indië 1819-1848. Portret van een vergeten rechtscollege* (Dissertatie Erasmus Universiteit Rotterdam 2015; Amsterdam: Amsterdam University Press, 2015, 370 pp., ISBN 978 90 8555 100 3).

Deze rechtshistorische dissertatie werd verzorgd door de voormalige Rotterdamse rechter C.P. Briët. Het boek biedt precies wat in de ondertitel in het vooruitzicht wordt gesteld: een portret van een instelling van de rechterlijke macht in het toenmalige Nederlands-Indië die tot nog toe weinig belicht werd. Het is een uitermate gedegen werk, gebaseerd op nauwgezet onderzoek in primaire archiefbronnen.

Het historiografisch kader is uitermate summier maar er is dan ook weinig over dit hof geschreven. In de internationale literatuur figureert slechts een moeilijk verkrijgbare Australische studie uit 1982 die vermoedelijk weinig of geen gebruik maakt van Nederlandse bronnen. De onderhavige dissertatie gaat een bredere discussie uit de weg die aansluiting had kunnen zoeken bij de institutionele koloniale geschiedenis. Briët blijft uitgaan van de bronnen en zet daarbij zijn enorme kennis uit de praktijk van de rechtspraak in.

De inhoud valt in twee lange hoofdstukken uiteen. Hoofdstuk 2 gaat over de voorgeschiedenis (vanaf 1798) en het daadwerkelijk functioneren van het Indische hooggerechtshof (van 1819-1848). Hoofdstuk 3 vormt met honderdtachtig pagina's de hoofdmoot van het boek en bestrijkt tal van aspecten van het functioneren van het hof. Een scherp onderscheid wordt aangebracht tussen rechtspraak en advisering aan de Indische regering. Bijzonder informatief is het subhoofdstuk 3.6 – op zich al bijna honderd pagina's – waarin het hof als organisatie geschetst wordt. Aan bod komen functionarissen, staf, bezoldiging (inclusief klachten over de hoogte hiervan), griffiers, klerken en huisvesting.

De vraagstelling is bescheiden, namelijk eenvoudigweg een 'portret' aan te bieden van de taken, bevoegdheden, samenstelling en werkwijze van dit hof. Het behoeft ons niet te verbazen dat de auteur in dit voornemen slaagt. Het boek geeft inderdaad een 'vrij scherp' rechtshistorisch portret (322 en opnieuw op 355). Dit is met name te danken aan de rijkdom aan details en de heldere inzichten over het daadwerkelijk functioneren van deze instelling. Studenten van de geschiedenis van het recht in de voormalige Nederlandse kolonie kunnen hier veel van opsteken.

Aan het eind van de rit vestigt Briët de aandacht op enkele bijzondere aspecten van het functioneren van het hof. Zo staat hij nogmaals stil bij de scheiding tussen rechtspraak en bestuur en geeft hij aan hoe een erfenis van het kortstondige Britse tussenbestuur op Java daarna gehandhaafd bleef. Een

belangrijke constatering betreft de adviserende rol van het hooggerechtshof aan de Indische regering. Het hof bleek in dit opzicht meer te betekenen te hebben dan wat men uit het gebrek aan aandacht voor deze instelling in de bestaande literatuur zou afleiden. Dit punt had meer aandacht verdiend.

Dit onderwerp zou zich, zoals reeds aangestipt, kunnen lenen voor een meer rechtstreekse aansluiting bij de institutionele koloniale geschiedenis. Hierbij denk ik in het bijzonder aan het zogenoemde concordantiebeginsel dat het recht in Nederland en Nederlands-Indië 'zoveel mogelijk op overeenkomstige wijze' geregeld werd (351). Dit beginsel, dat tegenhangers kent op bijvoorbeeld het terrein van de financiën en ten aanzien van de belastingen, biedt een potentieel interessant vertrekpunt voor een nadere studie van het proces van koloniale staatsvorming door Nederland. In hoeverre moest Nederlands-Indië op Nederland lijken? In hoeverre verschillen?

Bij de voorgeschiedenis van het hooggerechtshof (hoofdstuk 2) kwam, al dan niet expliciet, de kwestie aan de orde van de afstemming van praktijken in de kolonie op wat *usance* was in het moederland. Briëts bespreking van staatsstukken uit de Franse tijd en het optreden van achtereenvolgens Daendels, Janssens, Raffles en de commissarissen-generaal had wellicht een mogelijkheid kunnen aanreiken voor nadere bespiegelingen over de toepassing van het concordantiebeginsel in de kolonie.

Een inbedding van de vraagstelling in de bredere context van de institutionele koloniale geschiedenis, wellicht ook een strakkere indeling in meer hoofdstukken dan twee – dat zijn twee desiderata die vanzelf bij lezing van dit boek opborrelen. Daar tegenover staat een indrukwekkende rijkdom aan informatie en inzichten. Het hooggerechtshof loopt niet meer het risico een 'vergeten rechtcollege' te worden.

J. Thomas Lindblad, Universiteit Leiden